

სასცენო დისკურსის კომუნიკაციური პარადიგმა

ეკატერინე თოფურია

აკაკი წერეთლის სახელმწიფო უნივერსიტეტი

e-mail: etopuria@yahoo.com

<https://doi.org/10.52340/lac.2022.790>

თანამედროვე ლინგვისტიკაში დისკურსის კვლევა ინტერდისციპლინარულ ჭრილში უფრო აქტუალური ხდება, რადგან დისკურსს როგორც ტექსტს ექსტრალინგვისტური პარამეტრებით ვიკვლევთ, როგორცაა სოციო-კულტურული ფსიქოლოგიური, ეთნოკულტურული და ა.შ ფაქტორები.

ერთ-ერთი ყველაზე ატუალურია ე.წ. სასცენო ტექსტის იგივე სასცენო დისკურსის ფენომენი და მისი კვლევა ინტერდისციპლინარულ ჭრილში ნაციონალური სპეციფიკის გათვალისწინებით. სასცენო დისკურსი სამი კომპონენტისაგან შედგება. ესენია: რეჟისორი, მსახიობი და თავად სასცენო ტექსტი. სასცენო დისკურსი მრავალგვარი სტილით ხასიათდება. მასში უხვად გვხვდება როგორც სასაუბრო ისე ლიტერატურული სტილი. მთავარია რომ ტექსტი მუდამ ესთეტიკურია და სასმენად მიმზიდველი. სასცენო ტექსტის სტილს განსაზღვრავს საუბრის თემა, მისი მიზანი და მოქმედი გმირების უნიკალური მახასიათებლები. რეჟისორის მიზანი _მოახდინოს მსმენელზე და საზოგადოებაზე ზემოქმედება, შთაბეჭდილებით აღძრას ინტერესი და თემა გახადოს ატუალური სასცენო დისკურსის მთავარი მიზანია. სასაუბრო თემის აქტუალობით კი მსმენელის კათარზისი მიიღწევა, რაც სასცენო ტექსტის მთავარი მიზანია სხვადასხვა ნაციონალურ-კულტურულ თეატრალურ დისკურსში.

ქართულ სასცენო დისკურსში განსაკუთრებული ყურადღება ექცევა ირიბ სამეტყველო აქტებს. ამ აქტების საუძველზე რეჟისორი ახერხებს საკუთარი სტრატეგიის განხორციელებას საჭირო ემოციური პერლოკუციის მისაღწევად. ის თამამად ცვლის ასერტივს ექსპრესივით, რეპრეზენტატივს კი დეკლარატივით. იყენებს ისეთ სტილურ ხერხებს როგორცაა რიტორიკული შეკითხვა, რემარკა, დიალოგი და ა.შ ინგლისურენოვანი ნაწარმოების დადგმისას რეჟისორები აქტიურად მიმართავენ ასევე სათაურით მანიპულირებას. თუ ქართულ რეალობას გადავხედავთ აღმოვაჩინთ რომ ყველაზე მეტად სტანდარტული სათაურებია გავრცელებული და ნაკლებია იმპლიციტური სათაურები, როგორცაა რიჩრდ მესამე, რომეო და ჯულიეტა, ოტელო და ა.შ.

მაყურებელზე მაინც ყველაზე მეტად ქართულად ნათარგმნი ტექსტი ახდენს ზეგავლენას. ტექსტი აღძრავს ინტერესს საკითხისადმი. მასში აღმოაჩენს მსმენელი და

მაყურებელი საკუთარ თავს და ახდენს გაიგივებას.წინ წამოიწევს ისეთი ემოციები როგორცაა სიყვარული, შიში, მენტალური იდენტობა და ა.შ. (თ.ცაგურია 2018). ლინგვისტური გამოხატვის ფორმები კი იცვლება.

ექსპრესიულობის მიღწევის ერთ-ერთი სტრატეგიაა ქართველი რეჟისორების მიერ ფატიკური და პოეტური დიალოგების და დრამატული მონოლოგების გამოყენება. მონოლოგი დიალოგისაგან განსხვავებით იძლევა მზა ინფორმაციას საკითხის სწორად გაგებისათვის. მონოლოგში ძირითადად იყენებენ რთულ და შერწყმულ წინადადებებს. აქ რემარკა ქმნის კომუნიკაციურ-კოგნიტურ მიკროსივრცეს. მასში გამოხატულია ავტორისეული სპეციფიკური მეტყველების ფორმები. როგორცაა: ფრაზეოლოგიზმები, იდიომები და ავტორისეული ჩართვა.

„რიჩარდ მესამეში“ შექსპირი აკრიტიკებს განდიდების სურვილსა და ძალაუფლებისადმი ლტოლვას, ფუფუნების სიყვარულს და პატივმოყვარეობას. შესაბამისად რეჟისორი რობერტ სტურუა უხვი ირიბი სამეტყველო აქტებით გადმოსცემს გმირების სათქმელს. ის უხვად იყენებს ისეთ სტილისტურ ფორმებს, როგორცაა ირონია და რიტორიკული შეკითხვები. სპეტაკლში ტრაგედიის და არსის ენობრივი კოდებია შერწყმული. თუმცა სტურუასთან ტექსტი შეცვლილია და გათანამედროვეებულია. ის ხშირად მიმართავს ბიბლეიზმებს, აფორიზმებს, სინონიმებს და დიდაქტიკურ სტილს ანიჭებს უპირატესობას. ის ხშირად იყენებს თარგმანის ეროვნულ-ნაციონალური სპეციფიკის გამომხატველი ფრაზების ეკვივალენტებს ქართულში როგორცაა შედარებები ვირთან ან ყორანთან.

რობერტ სტურუა შეიძლება კლასიკური ტიპის რეჟისორად ჩავთვალოთ. ის დეკლამატორულ სტილს თავს არიდებს და ცდილობს ტექსტი მიუახლოვოს მაყურებელს. ამისათვის ტექსტს ხდის მარტივს სასმენად და გასაგებად.

ამგვარად, სასცენო დისკურსი წარმატებული სასცენო კომუნიკაციის აუცილებელი კომპონენტია და წარმატებული სპექტაკლის აუცილებელი წინაპირობაა. სწორად შერჩეული ენობრივი ლაკუნები და სტრატეგიები რეჟისორს საზოგადოების მარალურ, სოციალურ და ზნეობრივ ამაღლებაში ეხმარებიან. ეს ყოველივე საბოლოოდ განსაზღვრავს სპეტაკლის წარმატებას და მაყურებლისა თუ კრიტიკოების მაღალ შეფასებას იმსახურებს.

ლიტერატურა:

1. Rose G. (2007), Visual Methodologies, Sage
2. თ. ცაგურია (2018) სამეტყველო აქტები და სამეტყველო სტრატეგიები ხელოვნების დისკურსში

Ekaterine Tophuria

Akaki Tsereteli state Unveirsity

The Communicative Paradigm of Discourse of Scene

Abstract

In modern linguistics the study of discourse in the interdisciplinary paradigm is becoming more and more significant. The text analysis of discourse of scene is researched via the linguocultural parameters.

One of the most modern phenomena and the matter of our study is so called phenomena of discourse of scene. It comprises three components, such as the producer, an actor and the text of scene. The discourse of scene is characterized by multiple style. The aim of the producer is to influence the listener and the audience, to provoke the interest and influence the scope of vision of the society making the context actual. The main tool for the producer appears to be the text of the scene. Thus the correct interpretation of the original text is necessary to plan the discourse of scene and foresee its linguistic as well as extralinguistic items.